

Medalie conferită în 1876 lui Bogdan Petriceicu Hasdeu

Laurențiu-Ștefan Szemkovics

Keywords: *Bogdan Petriceicu Hasdeu, General Director of the State Archives; “Bene-Merenti” Medal; Phaleristics; Heraldry; Sigillography*

Din brevetul nr. 10 dat în București, la 8 aprilie 1876, semnat de domnitorul Carol I și contrasemnat de Al. Orăscu, ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor, rezultă că lui B. P. Hașdeu (Hâsdeu) i s-a conferit Medalia “*Bene-Merenti*” clasa I, pentru “*operele sale istorice și literare*”¹. Brevetul a fost validat cu un sigiliu rotund (39 mm), timbrat fix², în emblema căruia se află stema României de la 1872: scut rusesc de la 1850, cu marginea de sus convexă, colțurile superioare retezate, concavități pe flancuri, talpa în arc trilobat (lobul central mai mare), scartelat³, cuprinzând în cartierul 1, pe albastru⁴, o acvilă, redată din față, cu aripile deschise, orientate în jos și cu vârfulurile acestora apropiate de corp, încoronată cu o coroană închisă, formată din trei proeminențe bombate și acolate, ținând în cioc o cruce latină poziționată în bandă⁵, în gheara dreaptă o spadă, în cea stângă un sceptru, însoțită, în cantonul⁶ dextru⁷ al șefului⁸, de un soare redat ca o globulă, în cartierul 2, pe roșu⁹, un cap de zimbri, redat din față, cu o stea între coarne, însoțit, în cantonul senestru¹⁰ al șefului, de o semilună; în 3, pe roșu, un leu încoronat cu o coroană antică, cu trei raze, născând¹¹ dintr-o coroană antică cu cinci raze, cu etichete anterioare îndreptate în

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), fd. *Hașdeu B. P.*, vol. XXXVI, DLVIII-DLX, doc. 1758.

² Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Sigilii ale suveranilor României care au autentificat documente emise în perioada 1872-1931*, Cluj-Napoca 2022, p. 62, 132.

³ Scartelat = scut împărțit în patru secțiuni egale printr-o linie orizontală și una verticală.

⁴ Albastru = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii orizontale plasate la distanță egală.

⁵ Banda = piesa onorabilă a scutului realizată prin trasarea a două diagonale din colțul drept superior spre colțul stâng inferior, formând o fâșie.

⁶ Cantonul = piesă heraldică în formă pătrată reprezentând a noua parte din scut.

⁷ Dextra = termen prin care se indică poziția unei mobile în scut, la dreapta; în heraldică, poziția dreapta-stânga este inversă decât în accepțiunea curentă.

⁸ Șef = piesa onorabilă realizată prin trasarea unei linii orizontale și care ocupă partea superioară a scutului.

⁹ Roșu = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii verticale plasate la distanță egală.

¹⁰ Senestru = termen indicând poziția spre stânga. În heraldică, noțiunea de stânga-dreapta se referă la poziția scutului, nu la cea a privitorului.

¹¹ Născând = califică leul atunci când i se vede numai partea superioară.

față, dispuse în bandă (dreapta), în bară¹² (stânga) și având în fața lor o stea cu șase raze; în 4, pe albastru, doi delfini, cu corpurile sinuoase, cu cozile în sus și orientate puțin spre exterior, cu capetele în jos, afrontate¹³ la boturi. Peste tot, armele familiei de Hohenzollern: scut, cu marginea superioară dreaptă, colțurile de sus retezate, concavități pe flancuri, talpa în ogivă, scartelat, având în cartierele 1 și 4 argint¹⁴, în 2 și 3 negru¹⁵. Sub scut sunt două arabescuri redatate sub forma a două vrejuri cu frunze de acant, ale căror părți de sub vârful acestuia se acolează, iar de la punctul de acolare iese, în jos, o floare. Scutul este timbrat¹⁶ de o coroană regală, formată dintr-un cerc frontal, cu borduri pe marginile de sus și de jos. De la marginea superioară a cercului, se ridică opt fleuroane¹⁷, dintre care cinci sunt vizibile, sub formă de frunze de țelină, cu câte o perlă la bază, intercalate de patru vârfuli ascuțiți, terminate cu perle. Din vârfulurile fleuroanelor pleacă, în sus, spre mijlocul coroanei, opt lame înguste, dintre care primele cinci din față sunt vizibile, sub formă arcuită și ornate cu perle, care se reunesc și se termină la mijloc printr-un glob crucifer¹⁸. Scutul exterior are ca suport¹⁹ doi lei, afrontați, cu gurile căscate, fără dinți, limbați, cu coamele acoperindu-le capul, gâtul, pieptul și spatele până la jumătate, cu cozile trecute printre picioare, ridicate la spate, terminate cu smocuri, care se recurbează în jos și spre corpul animalelor, cu picioarele posterioare stând pe extremitățile frunzelor de acant, cu câte o labă anterioară așezată pe colțurile și pe marginea de sus a scutului, iar cu celelalte, anterioare, poziționate în bară și în bandă, pătrund cu ghearele puțin în scut, atingând cu vârfulurile lor extremitățile liniei orizontale despărțitoare. Sub arabescuri, deviza “*NIHIL SINE DEO* [NIMIC FĂRĂ DUMNEZEU]”, scrisă, cu litere majuscule, pe o eșarfă ondulată, cu trei concavități (cea centrală mai pronunțată) și două convexități. Capetele eșarfei, de asemenea, sinuoase, sunt trecute prin curburile interioare ale frunzelor de acant din partea de jos, de la exterior, și sunt răsucite, dedesubt, spre interior, poziționate, în bandă (cel din dreapta), în bară (cel din stânga) și terminate în coadă de rândunică, cu extremitățile ajungând, la dreapta, până în dreptul celei de-a doua litere “*T*” din cuvântul “*NIHIL*”, la stânga, până în dreptul literelor “*D*” și “*O*” din cuvântul

¹² Bară = piesa onorabilă a scutului alcătuită prin trasarea a două diagonale ce unesc colțul stâng superior cu colțul drept inferior, obținându-se o fâșie.

¹³ Afrontat = se spune despre două animale care se privesc.

¹⁴ Argint = metal utilizat în alcătuirea stemelor, reprezentat convențional prin câmp alb, respectiv suprafață liberă.

¹⁵ Negru = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii verticale suprapuse pe linii orizontale.

¹⁶ Timbrat = termen care indică poziția unei mobile față de scut.

¹⁷ Fleuron = element component al coroanei deschise care este fixat pe un cerc frontal.

¹⁸ Glob crucifer = sferă suprapusă de o cruce care se găsește în vârful coroanelor închise.

¹⁹ Suport = element exterior al scutului, reprezentat de un animal având rolul de a sprijini scutul.

“DEO”. Întreaga compoziție este inclusă într-un pavilion²⁰, căptușit la interior cu hermină²¹, ornat pe marginile laterale și superioare cu franjuri, cu partea inferioară în arc de cerc ondulat, cu trei concavități (cea centrală mai pronunțată) și două convexități, cu două cortine, cu câte trei falduri inegale pe flancuri, cu umerii, așezați în bandă (cel din dreapta) și în bară (cel din stânga), formați din proeminențe bombate, inegale, legați la bază cu șnururi sinuoase, din care ies, sus, două ochiuri triunghiulare (câte unul pe fiecare parte), orientate spre interior, iar jos, alte câte două ochiuri, aproape ovale, dar mai mari, dispuse în bară (cel de la umărul drept) și în bandă (cel de la umărul stâng). Extremitățile șnururilor se termină cu câte un canaf, poziționate, cel din dreapta în dreptul literelor “O” și “M” din cuvântul „DOMNU”, iar cel din stânga în dreptul literelor “L” și “O” din cuvântul „ROMÂNILOR”. Pavilionul este prins, în partea de sus, sub o coroană regală, compusă dintr-un cerc frontal, cu borduri pe marginile de sus și de jos, împodobit, în față, cu 7 romburi culcate, inegale, intercalate de sfere mici. De la marginea superioară a cercului se înalță 8 fleuroane, dintre care 5 sunt vizibile, sub formă de frunze de țelină, intercalate de 4 vârfuri ascuțite, terminate cu perle. Din vârfurile fleuroanelor pleacă, în sus, spre mijlocul coroanei, 8 lame înguste, dintre care primele 5 din față sunt vizibile, sub formă arcuită și ornate cu perle, care se reunesc și se termină la mijloc printr-un glob crucifer. În exergă, mărginită de un cerc liniar la exterior, legenda scrisă cu litere majuscule: * **CAROL I * DOMNU AL ROMÂNILOR**²². În perioada 1876-1900, Bogdan Petriceicu Hașdeu a fost director general al Arhivelor Statului²³.

Prezentăm descrierea medaliei, precum și reproducerea grafică care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale (documentul) și de pe site-ul <https://www.ordersandmedals.ro> (decorația).

Medalia “*Bene Merenti*” a fost instituită în anul 1876 și se acorda atât pământenilor, cât și străinilor “*ca încurajare și răsplătire pentru merite dobândite pe domeniul artelor, științelor, industriei, agriculturii, etc.*”. Medalia, având două clase, se compunea: “*cea de clasa I dintr-o piesă de metal galben cu un diametru de 30 mm și o grosime de 2 ½ mm; forma sa este rotundă; cea de clasa II dintr-o piesă de metal alb având aceleași dimensiuni și formă. Medalia de amândouă clasele poartă pe o parte, în relief, efigia domnitorului, înconjurată de cuvintele: CAROLUS PRIMUS PRINCEPS ROMANIAE; pe partea opusă se află stampat, în relief, cuvintele BENE MERENTI înconjurată de*

²⁰ Pavilion = ornament exterior al scutului sub formă de mantou, prevăzut în partea superioară cu un baldachin.

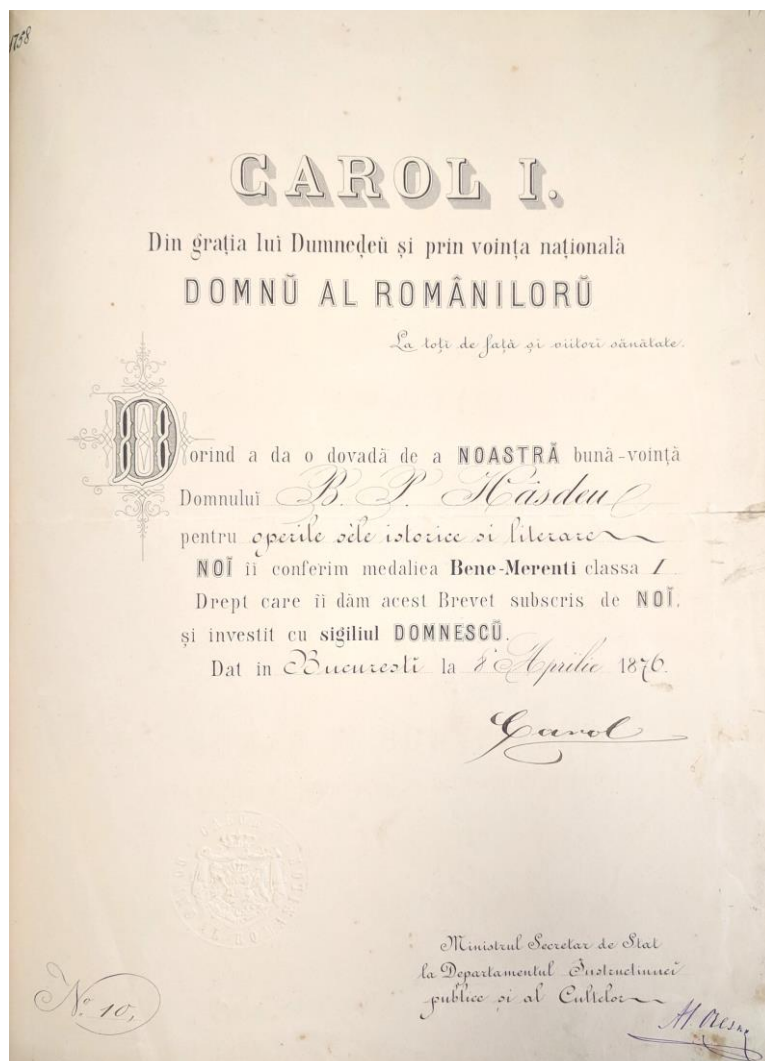
²¹ Hermină = blană utilizată în alcătuirea stemelor, în special la căptușirea pavilioanelor și mantourilor. Este reprezentată convențional printr-o suprafață albă semănată cu codițe negre.

²² *Ibidem*, p. 62, 132, 183.

²³ *Figuri de arhiviști* (ed. Mihail Fănescu), București 1971, p. 179-197.

L.-Șt. Szemkovics, *Medalie conferită în 1876 lui B. P. Hasdeu*

o ghirlandă de stejar care se unește sus și jos prin câte o fundă. Medalia are în partea superioară un inel prin care se trece panglica. Panglica este de moară vișinie, având la margine câte o vargă (lisereu) de fir de argint. Panglica în total este lată de 30 mm, iar varga pe margine de 2 ½ mm. Medalia se poartă pe partea stângă a pieptului”²⁴.

Brevetul nr. 10 din 8 aprilie 1876

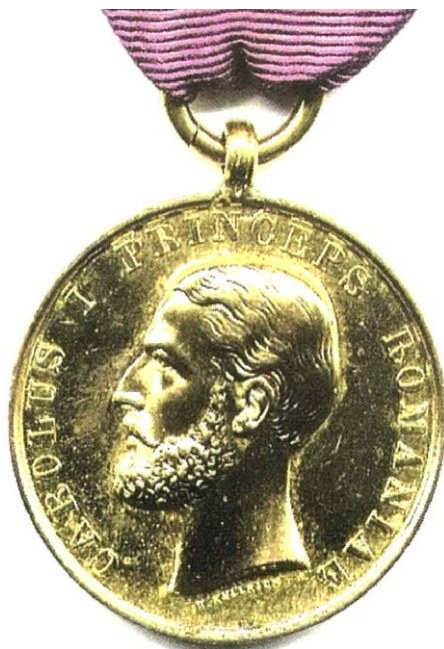
²⁴ *Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente* (întocmite de Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu, C. Tâmpăanu), București 1927, p. 139-140.

L.-Șt. Szemkovics, *Medalie conferită în 1876 lui B. P. Hasdeu*

Sigiliul care a validat brevetul nr. 10 din 8 aprilie 1876

L.-Șt. Szemkovics, *Medalie conferită în 1876 lui B. P. Hasdeu*

Medalia "*Bene-Merenti*" clasa I (avers și revers).

L.-Șt. Szemkovics, *Medalie conferită în 1876 lui B. P. Hasdeu*

Decoration awarded in 1876 to Bogdan Petriceicu Hasdeu

(abstract)

Using phaleristics, heraldry and sigillography, the paper presents the 1st class of “*Bene-Merenti*” medal that was awarded in 1876 to Bogdan Petriceicu Hasdeu, general director of the State Archives of Romania (1876-1900).